

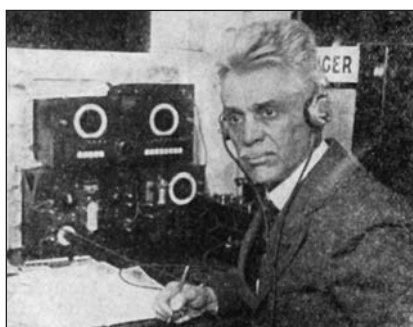
Világmozgalom születik (1924-25)

Wlassits Nándor rádiómérnök, HA8QC

Mac Millan északi sarki expedíciójának rádiós jelentőségét összefoglalva mondhatjuk, hogy kiszabadult palackjából a rövidhullámok „szelleme”. A Bowdoin visszatérése után alig több mint negyed esztendővel, 1924 első heteiben Angliából és Franciaországból nagy feltűnést keltve több amatőr áthidalta az Atlanti-óceánt. Az európai kontinensen tizenhárom „transatlantic” sikert könyveltek el; Észak-Amerikából pedig tizenheten – USA-beli és kanadai rövidhullámok – érték el Európát. Mindez történt az amatőrök akkori „nagy útján”, a 100-150 méteres hullámhosszakon.

A legnagyobb szenzációt Itália „befutása” hozta Bolognából. *Adriano Ducati*-nak (IIACD) mindjárt három partnere adódott az Egyesült Államokból; sorrendben 1XW, 2AGB és 1XAQ állomásokkal létesített kétoldalú rádiókapcsolatot. Aktivizálódott Nagy-Britannia és Hollandia is. A Delft-i Technikai Főiskola állomása (PA9) dolgozott 1XW-vel, akit G2SZ is elért, G2BQ pedig Kanadával volt összeköttetésben. Érdekesség, hogy az angolok csupán néhány tíz watt energiát használtak.

Miközben USA és Európa egymásra talált rövidhullámon; alakult, formálódott a *hívójelek rendszere*. Az elsőként alkalmazott szisztéma spontán jött létre a szikratávírózás korában, amikor még szó sem volt hivatalos előírásokról. Az Egyesült Államokban felvették a lakhely szerinti *rádiókörzet* besorolási számát; ez lett a prefix, amit két-három betűs kiegészítéssel láttak el. A hívójel így vált egyéne szabottá, a megkülönböztető jelzés utalhata az operátor nevére (monogram) vagy más elképzelést tükrözött. A Bowdoin útja során már

1. kép

írtunk róla, hogy a kavarodások elkerülése végett USA és Kanada amatőröknek „körzetszamos” hívójeleit kezdték betűjelzéssel ellátni. Az Egyesült Államokban U-, Kanadában C-betűt használtak, a *hívott* és *hívó* állomásokat „de” rövidítéssel választották el. Ez a rendszer terjedni kezdett más országokban is. Amikor áttekintjük az 1924-es év amatőr rádió eseményeit, kirajzolódik hogy Franciaország F-, Nagy-Britannia G-, Italia I-, Ausztrália A-, Új Zeeland Z-betűt használt, s az éterforgalomba belépő újabb *országok* szintén alkalmaztak ország jelzést.

Az ARRL nemzetközi színtérré lép

Az amatőrizmus észak-amerikai szerveződése mintát adott a világnak, ami számszerű növekedést hozott. Ezzel párhuzamosan az USA-beli *QST folyóirat* igazgatósága nagy terveket szőtt. Úgy vélték, hogy *nemzetközi szervezetbe* kell összefogni a világ rövidhullámait, hogy érdekeiket egységesen képviselhessék a rádiós ügyekben döntést hozó konferenciákon. A nemzetközi szervezethez csatlakozhatna minden ország, így érvényesítenék az amatőr társadalom egységét és testvéri összetartozását. Az ARRL elnökének, *Hiram*

Percy Maximnak (1. kép) európai magánútja adott alkalmat az elképzelés megtárgyalására. Az amerikai Liga anyagi támogatásával H. P. Maxim 1924. március 12-én e célból vacsorát adott a párizsi Lutetia Hotelben nyolc ország rádió-szakéletének reprezentánsai számára. Jelen voltak: Belgium, Franciaország, Kanada, Luxemburg, Nagy-Britannia, Olaszország, Svájc és az Egyesült Államok küldöttei, Dánia pedig levélben kérte amatőröknek képviselését.

A történelmi jelentőségű vacsoraasztalnál (2. kép) a párizsi székhelyű Nemzetközi Rádió Szövetség képviselőjében *Dr. Pierre Correl* (F8AE) professzor elnökölt. Francia nyelven mondott beszédében hosszasan méltatta az ARRL érdemeit, sikereit és hangot adott az általános vélekedésnek, hogy Maximnak soha nem volt aktuálisabb Európába jönni, mint most. Maxim válaszbeszédében összefoglalta a tízéves múltra visszatekintő Liga munkáját, és kifejtette az amerikaiak véleményét a mozgalom továbbfejlődésének kérdéséről. A kétoldalú rádiókapcsolatok célszerűségét hangsúlyozta; elmondta, hogy „odaát” ebben hisznek, ezért dolgoznak. Az ARRL elnök mindazonáltal egyértelművé tette, hogy felvetése csupán javaslat, nem kíván egyetlen országnak sem diktálni, s mint az amerikaiak eddig is tették, az együttműködés minden formájában segítséget adnak. A beszéd frenetikus hatást keltett, a jelenlévők lelkesedése igazolta Maxim javaslatainak kedvező fogadtatását. A hozzászólók egymást követve nyilatkoztak a nemzetközi amatőr szervezet létrehozásának szükségességéről; hangsúlyozták, hogy erről most, amíg együtt vannak kell állást foglalni.

Eljött a pillanat, hogy megragadják a kedvező alkalmat; ez volt az általános vélekedés. Megbízta Maximit, hogy március 14-re szervezzen újabb találkozót a részletek megbeszélésére. A párizsi Hotel du Louvre-ben jöttek össze ismét, s itt nagy jelentőségű döntés született. Allást foglaltak a „The International Amateur Radio Union” (IARU) megalakításának előkészítéséről és arról, hogy a szervezet hivatalosan 1925 tavaszán, a Párizsi Amatőr Konferencián³ fog a nyilvánosság elé lépni. A szervezőmunkát ideiglenes ügyvivő testület irányította H. P. Maxim és P. Corret vezetésével.

A siker vitathatatlanul az ARRL érdeme volt. Presztízsük tovább nőtt 1924 nyarán, amikor egyéves kemény munka eredményeként a Washingtoni Kereskedelemügyi Hivatal lehetővé tette új rövidhullámú sávok használatát. Kérvényezés útján engedélyezték a 75-80 m, 40-43 m, 20-22 m, 4-5 m és a 100-200 m közötti tartományban folyó munkát. Utóbbi hullámhosszakat a szokásos célú használat mellett speciális (állami) feladatokra is kijelölték, megengedve minden (cw, szikra és modulációs) üzemmódot. A rendelet újdonságot hozott technikai vonatkozásban, mert kötele-

zővé tették a laza (indirekt) antennacsatolást az interferencia zavarok csökkentése céljából. Az Egyesült Államokban történt döntést rövidesen követte Kanada. Itt is hozzájárultak az új sávok amatőr célú használatához kizárólag cw üzemmódban, de nem kellett külön kérvényezni a használatot és továbbra is megengedték az antenna közvetlen csatolását az adó áramkörhöz.

Azzal, hogy az ARRL kezdeményezésére Észak-Amerikában egysegésítették az amatőr hullámhosszakat, megszületett a ma használatos „bandek” egy része. Ugyanis a Washingtoni Radió Konferencia határozataihoz csatolt „amatőr” egyezményben⁴ törvényesítették a hullámhosszakat.

Rövidhullámú rekordok 1924-ben

Alább történelmi jelentőségű DX eredményekről írunk, kiindulásnak tekintve a Mac Millan expedíció során áthidalt 4600 mérföldes Hawaii (6CEU) összeköttetést. Ezt döntötte meg 1924. május 22-én Argentína és Új Zealand között létrejött két órás rádiókapcsolat. C. Braggio (CB8) Buenos Aires közeléből, H. O' Meara (Z2AC) Gisborne-ból

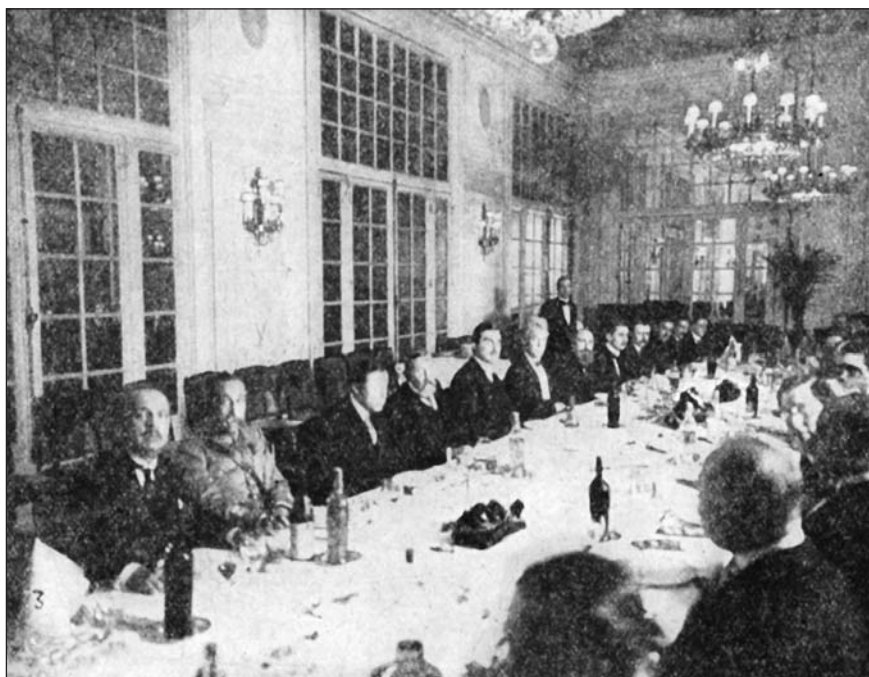
dolgozott; a QSO előzetes egyeztetést követően jött létre. Az argentin rádiókezelő még aznap megkapta partnere gratuláló táviratát, amely megerősítette a 6400 mérföldes új világrekordot. Egyéb iránt a CB8-as hívójelhez kötődik az első dél-, észak-amerikai rövidhullámú összeköttetés 1924. május 30-án, ahol a partner U3BWJ volt.

Egyesült Államok és Új Zealand között még váratott magára a QSO, bár Z4AG hallott hívójelket az USA-ból. F. H. Schnell⁵, az ARRL „traffic manager”-e szervezte a DX-kísérleteket, s eleget tett az ausztráliai társszervezet elnöke, C. Macluran (2CM) kérésének, hogy szervezzenek közösen „pacific” QSO programot. Augusztus és szeptember hónapokban egy-egy tíznapos periódus került kijelölésre, hogy a várhatóan jó hullámterjedési szezonban még az év vége előtt megtörténjék a várva-várt USA-Oceánia (Ausztrália, Új Zealand) rövidhullámú kapcsolat. A kísérleti periódusok nyitva álltak minden ország amatőre előtt.

A „Pacific Test” híressé vált jelmondata, hogy: „Lépjünk tovább a világ meghódításában rádióval” meghozta a sikert. Szeptember 20-án éjjel hosszan hívott Kaliforniából U6BCP és választ kapott Új-Zealandból. Frank Bellnek (Z4AA) Hartfordba, az ARRL központjába küldött távirata: „Greetings from New Zealand HAMS” minden idők DX rekordját erősítette meg. Bell a következő napon sikeres QSO-t bonyolított U6CGW-vel; mindkét amerikai rövidhullámos a 150 m-es hullámhossz környékén dolgozott.

Minden idők DX rekordja sem tartott sokáig. Október 25-én Ralf Slade (Z4AG) és Gerald Marcus (G2NM) által áthidalt 12 000 mérföld távolság ejtette ámulatba a világot. A két „DX-ászt” berendezéseikkel együtt látjuk a 3. és 4. fényképen.

Hajtsunk fejet elődeinknek! Rövidhullámon mindent az amatőrök csináltak, a hivatalos szervek⁶ ekkortájt alig hallattak magukról. Egy esztendő telt el, hogy a világ közvéleménye felfigyelt az

2. kép

északi sarki rádióforgalmazásra, s a rövidhullámosok a Föld ellenpontjai között létesített rádió összeköttetésekkel képletesen birtokukba vették a világot. Nem sejtették, hogy ezzel milyen távlatok fognak nyílni a *jövő hírközlésében*. Mindez történt csekély adóenergiával 100-200 méter között. E hullámok természetéről a rövidhullámú rádiózás úttörői már rendelkeztek némi tapasztalattal, de az *új frekvenciákról* még semmivel! Az ARRL ezért két kísérletsorozatot hirdetett, elsősorban a 80 és 20 m-es hullámhosszak megismerésére.

1924. november 9-én és 16-án, két vasárnapon a 75-80 m-es sáv került sorra. A „Test” célja az Egyesült Államok keleti-nyugati partjairól, illetve partjai között, létesíthető rádiókapcsolatok kipróbálása volt, elsősorban a napkelte - napnyugta időszakokra koncentrálva. Természetesen fontos volt a „teljes nappali” területekről történő tapasztalatszerzés is. A 20 m-es hullámsávban november 22-én és 30-án történtek kísérletek. Az azonos földrajzi hosszúság mentén fekvő irányok (észak-déli) területeire került a hangsúly; a nappalban és éjszakan történő összeköttetések sajátosságainak megismerésére.

Az európai országok aktivitása

Ezen a kontinensen kevésbé hatottak az amerikai és csendes-óceáni éteresemények. Anglia kivétel, ahol 1924/25 fordulóján, a téli hónapokban jó DX-szezont vártak. A brit amatőrök rendszerint „G” ország jelzéssel (G2, G5 prefixekkel) dolgoztak, leginkább 110-120 m-en. Az új hullámsávban (40-50 m) G2KF tervezett aktivitását a téli hónapokban. Bár Franciaországban viszonylag sok rövidhullámos volt, közülük alig dolgoztak. A hívőjeleik 8-cal kezdődtek, és mert ország jelzést (F) ritkán használtak, a francia amatőröket leginkább nyolcasoknak hívták. Nemzeti hovatartozásuk az összeköttetésekben derült ki.

A QST folyóirat éterjelentései Olaszországból három aktív álló-

3. kép

mást említettek, a „transatlantic” teljesítménnyel rendelkező Ducati (IIACD) változatlanul aktív volt. Svájcban időnként XY hívőjellel jelentkezett amatőrállomás, Hollandiából néha egy-egy gyenge jelű PA0-ás próbálkozást lehetett hallani. A korábban legismertebb hívőjel (PA9) eltűnt az éterből. Skandináviában Finnország és Svédország jelentett étereseményt. A finneknél FN2, FN3 prefixszel négy hívőjel szerepelt a tudósításokban, Svédországból öt amatőrt említettek. Jellemzően kis adóenergiát használtak, aktivitásuk sok angol QSO-t eredmé-

nyezett. Svédország prefixe SMZ betű összeállítás volt; ami megkülönböztető jelzéssel négybetűs, az amatőrgyakorlatban szokatlan hívőjeleket (SMZP, SMZS... stb.) eredményezett.

Kelet- és Közép-Európából ez idő tájt egyetlen étereseménnyel találkozunk, mégpedig *magyar vonatkozással!* Az időpont oly közeli az esztendő fordulójához, hogy nem mellőzhető az európai történelemből. A QST folyóirat tudósítása (5. kép) szenzáció. H2AS állomás jeleinek vételéről szól az Egyesült Államokban és riportváltásról, 2CLG-vel az Atlan-

4. kép